

nerlijke verandering des menschen en ook zijn juistere beoordeeling van zijn zonden aan te geven (metanoia), toch zeker allereerst aan een ken-functie denken doel. Maar Tertullianus moet de eerste geweest zijn, die het accent van het intellectuele naar het emotionele verlegde. De Reformatie echter herstelde deze fout en keerde tot de Nieuwtestamentische opvatting weder; terwijl het daarna richtingen als het Pictisme en het Methodisme zijn geweest, die het gevoel op den voorgrond brachten.⁹⁾

En dit alles heeft ook in de praktijk groote schadelijke gevolgen. Wanneer het wezenlijke der religieuze ervaringen en verschijnselen in het gevoel ligt, behoort dit gevoel ook, zal de religie tot volen wasdom komen, op allerlei wijze geprikkeld en opgewekt te worden; maar vervalt men ook licht tot valsche opwinding en daarmee tot geestelijken hoogmoed. Voorts houdt deze beschouwing niet voldoende rekening met de verschillen, zoo wel in natuurlijke geaardheid als in de bedreven zonden, waardoor ieders gemoed in het schuldbesef niet op gelijke wijze spreken kan.¹⁰⁾ Juist door zoo sterken nadruk op het gevoel te leggen, is men vervolgens hardvochtig voor degenen, wier gemoedsleven slechts gebrekkig spreekt, maar die door hun ernstigen, dagelijkschen bekeeringssrijd nochtans bewijzen, dat zij van hun schuld overtuigd zijn en begeeren naar Gods wil te leven. En niet minder is men meedoogenloos voor de meer scrupuleuzen, die van bepaalde gemoedsaandoeningen niet weten te spreken en daarom altijd twijfelen, of het wel ooit het rechte met hen is geweest. Men heeft trouwens ook de deur open gezet voor allerlei onschriftuurlijke kenmerken met al den ellendigen nasleep daarvan.

Om al deze principiële en praktische overwegingen behooren wij ook bij het schuldbesef de lijn der reformatie zoo zuiver mogelijk door te trekken, en geen pietistischen inslag in onze gereformeerde vroomheidspraktijk in te weven.

Het is te betreuren, dat onze uitsluiting over het schuldbesef ook door polemiek moet onderbroken worden. Toch mag deze niet geheel achterwege blijven. In de rede over „Catechismusprediking voor onzen tijd”, waarmede prof. G. Wisse 17 Sept. j.l. het rectoraat aan de theologische school te Apeldoorn overdroeg, keert hij zich ook tegen het z.g. gereformeerde verbondsmethodisme. De kwestie, of wij op grondslag van en krachtens het verbond ons bekeeren en dus ook tot de droefheid over onze zonden komen, behandelt hij op blz. 25 op de volgende wijze. Volgens de gereformeerden zouden wij bij onze bekeering uit moeten gaan van de gedachte: ik ben de wondere daad der wedergeboorte deelachtig; terwijl de Schrift prediken zou: Bekeert u, want waarom zoudt gij sterven? En dan gaat prof. Wisse letterlijk aldus verder:

„Trouwens, al dergelijk getheoretiseer inzake een bekeeringsmethode is met de praktijk in strijd. De voorstanders van dit systeem, zoover zij zelf door genade kinderen Gods zijn, zullen denkelijk wel hetzelfde antwoord moeten geven, dat eens een Geref. ouderling mij gaf op de vraag, of God hem op die manier tot bekeering had geleid, of hij zelf zóó met zijn ziel naar deze vooropgezette methode was te werk gegaan. Dat antwoord luidde: Neen, dat nu juist niet; maar God maakte mij bekend aan mijn Godsgemis, aan mijn verloren staat in mijn verbondshoofd Adam, enz.; de werkzaamheden met en uit het genadeverbond, stonden daar niet bij voorop, maar kwamen daarna.”

Hoewel ik mij kan voorstellen, dat deze redeneering op sommige hoorders en lezers indruk maakt, is ze toch niet onbedenklijk.

Allereerst kan niet gezegd worden, dat deze argumentatie op hoog wetenschappelijk peil staat. De eischen der wetenschap komen wel eenigszins in het gedrang, wanneer een professor en nog wel bij de officiële overdracht van het rectoraat aan zijn school, een ernstige kwestie afdoet met een totaal oncontroleerbaar verhaal van een gereformeerden ouderling. Met anecdotes worden toch geen vraagstukken opgelost?

Voorts getuigt deze redeneering niet van bizonderen historischen zin. Wil men zich op den catechismus beroepen — uitnemend. Maar dan moet diens bedoeling niet vastgesteld door de oncontroleerbare uittaling van een zekeren X, maar uit den tekst van den catechismus zelf, uit de toelichting van zijn opstellers, uit heel de gereformeerde gedachtenwereld waaruit hij stamt.

Vervolgens worden op deze wijze verbond en wedergeboorte vereenzelvigd. Want om in en krachtens het verbond tot schuldbesef te bewegen, is nog iets anders dan te prediken, dat men bij zichzelf van de wedergeboorte moet uitgaan. De wedergeboorte is wel een der weldaden van het verbond, maar daarom nog niet het verbond zelf. En dat de gereformeerden in hun geloofspraktijk met de wedergeboorte te werk gaan, zooals professor Wisse voorstelt, zal wel niet aangetoond kunnen worden. Hij zelf voert er althans niet één bewijs voor aan. Trouwens, de aangehaalde uittaling wekt den indruk, dat men juist zelf er — waarvan men anderen beschuldigt — een bekeeringsmethode op na houdt, en dat men nu afwijkt wat overeenkomstig deze methode niet leeft.

Ten vierde vraagt een dergelijke redeneering een onmiskenbare neiging tot de ethische richting, die reeds eerder te constateeren viel. Om een geschil over de heilsorde te beslissen, wordt een beroep gedaan, niet op de Schrift maar op de ervaring. Reeds principiële is dit ongeoorloofd, en het is bovendien ook praktisch zeer bezwaarlijk. Want als er nu eens tien andere getuigen opgeroepen werden, die vlak het omgekeerde verzekeen — aan wiens zijde is het gelijk dan? Men zal toch niet durven beweren, dat deze géén kinderen Gods zijn? De ervaring mag toch niet normatief wezen? Als men de gangen des Geestes niet uit het Woord, maar uit de bevinding der vromen wil vaststellen, is men, of men het wil of niet, van de gereformeerde op de ethische lijn overgegaan.

Eindelijk is de bedoelde redeneering niet vrij van anti-nominianisme. Of is de ervaring soms zonde-loos? Is dan alles, wat in het hart van een „bekeerd mensch”, zelfs tijdens de bekeering opkomt en doorleefd wordt, goed en heilig? Kan het niet zóó wezen, dat de Heere wel verbondmatig werkt, maar dat ons verduisterde verstand het niet onderscheidt? Bestaan er geen aberraties of afwijkingen in het geestelijke leven? Zou 't niet kunnen zijn, dat de orde van Gods werken is, zooals in onze eerste artikelen werd uiteengezet, maar dat wij dezen goddelijken arbeid door allerlei zondige factoren storen?

Het is jammer, dat professor Wisse niet beter argumenteerde.

Intusschen behooren wij zelf toe te zien, dat het verbond ons geen strijdleuze is; maar een hooge, geestelijke realiteit, die ons gansche leven en ook ons schuldbesef beheerscht.

E. D. KRAAN.

¹⁾ Dr. Ph. J. Hoedemaker, Het Evangelie in het Oude Verbond 97.

²⁾ Belijdenissen I 7.

³⁾ Samuel Mc Comb, art. repentance in Hastings' Encyclopedia of religion and ethics X 735.

⁴⁾ Dr. H. Davinck, Geref. dogmatiek III² 172—173.

⁵⁾ Id. t.a.p. IV² 167.

⁶⁾ Vertaling Noordzij.

⁷⁾ Dr. H. Davinck ontkenst dit krachtig in zijn Beginselen der psychologie 257—59 en 60—70; Dr. T. Hoekstra bevestigt het in zijn Paedagogische psychologie 39—45 en 281—288.

⁸⁾ Zie mijn diss.: Wezen en waarde der religieuze ervaring 90—94.

⁹⁾ S. Mc Comb, art. repentance t.a.p. 733—734.

¹⁰⁾ Karl Burger, art. Reue in P.R.E. XVI⁴ 689.

UIT DE SCHRIFT

Kwalijk nemen.

En als de andere tien dat hoorden, namen zij het zeer kwalijk van de twee broeders. Matth. 20:24.

Er wordt in deze wereld vol zonde veel kwalijk genomen.

Bij de arbeid in en voor het koninkrijk Gods behoort kwalijk nemen tot een van de groote anti-reformatische krachten.

De redenen waarom de kwalijknemer zijn praktijk uitoefent, zijn zeer verschillend. Daar zijn menschen, die bijna alles verkeerd opvatten, en bij het geringste op hun teenen getrap zijn. Zij zien veel kwalijk, en daarom nemen ze veel kwalijk.

Ze zijn spoedig geraakt, geprikkeld, ontstemd, ver-toord. Ze toonen dit eveneens spoedig. Ze reageeren snel en fel op ieder woord, op iedere daad van wie hen maar éven te na komt. Wel zeggen ze er dikwijls bij: „ge moet me niet kwalijk nemen, maar...” en dan komt het.

Bij het opmarcheeren van het leger der kerk doet zich veel vertraging voor tengevolge van kwalijk nemen.

Merkwaardig is nu dat dit kwalijk nemen doorgaans opkomt uit gekrenkte eigenliefde, uit koude zelfzucht, al wordt dit egoïsme meestal handig verborgen achter het masker van een hooger-doelende gezindheid.

Zie het maar in ons tekstverband. Jezus had er over gesproken dat in zijn koninkrijk de discipelen, die alles voor hem verlaten hadden, rijke vergoeding zouden ontvangen, en met hem zouden zitten op twaalf tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls. Nu, dat stond de discipelen wel aan. Daar hadden ze geen bezwaar tegen. Johannes en Jacobus, de beide zonen van Zebedäus hebben daar met hun moeder Salome nog eens over gesproken; de vraag is bij hen opgekomen, naar welke rangorde de plaatsen dan toegewezen zullen worden, en wie er in de eere-cirkel van twaalf de hoogste twee zetels, ter rechter en ter linkerhand des Konings, zullen bezetten. Tegenover hun moeder zijn de Zebedäiden er rond voor uitgekomen, dat zij wel eenig recht op die plaatsen meenen te hebben. Zijn zij niet onder de eersten en meest vertrouwden van Jezus' jongeren? Als gevolg van dat gesprek is Salome met haar twee zonen tot Jezus gekomen, om, kon het zijn, alvast de beide beste plaatsen in het koninkrijk voor hen beiden te reserveeren.

Op deze zaak zelf gaan we hier niet in. Alleen vestig ik er uw aandacht op, dat de tien andere discipelen het van de twee zeer kwalijk

namen, dat ze dit vroegen. Verwijtende blikken, booze woorden, verontwaardiging!

Nu is echter de vraag: waarom namen de tien dat kwalijk? Omdat ze bezwaar hadden tegen het booze beginsel van de rangstrijd? Of omdat ze deze dingen in de macht des Vaders wilden laten? Omdat ze het zoo ondankebaar van de Zebedäiden vonden dat deze met een toegezegde plaats onder de twaalf niet tevreden waren, en de twee best-geplaatste zetels voor zich opeischten? Niets van dit alles. Uit het verband blijkt, dat ze het verzoek kwalijk namen uit vrees dat de beste plaatsen hun zelf ontgaan zouden. Ze hadden er evenveel recht op als Johannes en Jacobus! Hadden zij er aan gedacht, dan waren zij met het verzoek gekomen; nu zijn de zonen van Zebedäus hun te vlug af geweest. Dat namen ze zeer kwalijk. Ze zijn dus geen haar beter dan de twee. Jezus neemt ze dan ook apart, om ze te leeren, dat de eerste in zijn rijk is die het meeste dient, en het verst gevorderd is in zelfverloochening en zelfverlies.

Kwalijk nemen is zoo vaak hoogmoedswerk. We verraden er mee wat er bewust of onderbewust leeft in ons zelfzuchtig hart, onze verborgen wenschen, ons zoeken van eigen eer.

Bij de hoogste plaatsen in het leven is het meeste gedrang, niet alleen van vragers en sollicitanten, maar ook van degenen, die zich schijnschoon achteraf houden, maar intusschen de rechter- en linkerzetel niet uit het oog verliezen, er voet voor voet naar opschuiven, en het ook nog, verontwaardigd, kwalijk nemen, als een ander zich niet ongevoelig toont voor de eer er op te zitten.

O, die hatelijke rangstrijd, ook onder de kinderen en de knechten des koninkrijks! De vraag: wie zal de eerste zijn? het zich uitnemender achten dan de anderen.

Waarom worstelen we zoo weinig tegen deze zonde, die zooveel bederft, zelfs in het kerkelijk leven en in zoo velerlei arbeid in het Koninkrijk Gods?

Ons kwalijk nemen is zoo vaak een groote zonde, waarvoor Jezus ons apart nemen en bestraffen moet.

Wie zóó kwalijk neemt, dringt zelf voor zijn beurt in de rij voor de rechter- of linkerzetel, en duwt anderen op zij.

Maar wie op zijn plaats staat, en anderen uitnemender acht dan zichzelf, die zal de dienst in het koninkrijk hooger schatten dan de zetel, en zich verbazen dat er voor hem of haar een plaats in het koninkrijk wordt bewaard.

Als een die dient, zoo kwam Christus.
En zóó wil hij ons vinden in zijn rijk.
Genade maakt klein.
Het groote mag niet gevraagd.
Het wordt gegeven van den Vader.

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Nog eens: de groote-stads kerken.

Nog enkele cijfers willen we geven, om onze lezers in staat te stellen, het feit van den grooten afval van gedoopte jongens in de stad in het rechte verband te doen zien.

In de eerste plaats wijzen we er dan op, dat ook ouderen die reeds belijdenis deden, zich aan de kerk wel onttrokken.

We geven daartoe de cijfers eener groote gereformeerde stadskerk over een drietal jaren, ergens tusschen 1920 en 1926.

We geven hier twee rijen van drie cijfers. De eerste rij zijn de getallen van hen, die openbare belijdenis aflegden in die kerk in de drie bedoelde jaren. De cijfers daaronder zijn de cijfers van hen, die in de overeenkomstige jaren, schoon ze belijdend lid waren, zich onttrokken. De laatste cijfers houden geen verband met het conflict van 1926, aangezien de in getallen uitgedrukte historie zich vóór dien afspeelde:

Belijdenis	287	284	275
Ontrokken belijdende leden	86	116	91(1)

Dat wil zeggen, dat in deze jaren plm. 1/3 maal zooveel personen als er belijdenis deden enkel door „onttrekking” braken met de kerk.

In het laatste jaar vertrokken er bovendien 98 personen zonder attestatie, welke personen moesten worden afgeschreven. Rest dus: 275 — 91 — 98 = 86! (Van de jaren daarvoor zijn mij de cijfers van hen, die zonder attestatie vertrokken, niet bekend.)

Dat de „gemengde huwelijken” veel kwaad doen, behoeft geen betoog. Vele van deze werden niet „kerkelijk bevestigd”. Maar zelfs bij de wel kerkelijk bevestigde vormt het aantal gemengde huwelijken nog een belangrijk percentage. We geven weer de cijfers der drie jaren:

Kerkelijke huwelijken	147	117	122
Waarvan gemengd	41	36	34

Dat intusschen ook soms veel, dat dreigde verkeerd te gaan, weer terecht kon komen, blijkt uit de verhouding van het aantal gedoopte kinde-

ren in de
boven 60
Totaal
Hiervan
En de
jaren be-
Gods ova-
ook toe.
In het
denis de-
ander ke-
In de
En in
10 en 12
Dat zijn
weer vr-
zegt
Maar
Hij is
Toch b-
te looper.
Ook d-
van voor-
Wat m-
Toezien
En ve-

Lutherse

Van De
tikel, dat
In de
Vaande
van Dr
legen d
Art. 15
erfzond-
niet ged-
eenstem-
den Do
Volge
mede n
wijzen,
bescho-
Luther
Dit g
en wek
de Doop
die doo-
gehuldi
Zond
hun di-
voor d
gevoele
aangaan
Het
haling
vragen
„Wa
„Hij
en dui-
die het
luiden,
„Hoe
„Wa
Gods, l
dat op
Want z
en geer
doop, c
had de
de heil
Hier
van Li
van on
ons Do
En d
willen
Wat
En
Wij
komen
onze b
Als
dat er
van on
Wat
Dat
looven
en de
die kri-
doop b
der ni-
Hoe
„geend
der zo-
Dit
het da-
zonde
woorde
In z
tig Le
uitg. v
waard
blz. 68
Al s
terugk
waad
rein e
zonder
geheel
Zoo
doop r
En
Er
dat de
en gen
Er